

JÓZSA ISTVÁN LAJOS

AZ ADAKOZÁS NEM A GAZDAGOK KIVÁLTSÁGA *

„Amikor Jézus leült a templomi persellyel szemben, nézte, hogyan dobja a pénzt a sokaság a perselybe. Sok gazdag sokat dobott bele, egy szegény özvegyasszony pedig odamenve beledobott két fillért, azaz egy krajcárt. Jézus odahívta tanítványait, és ezt mondta nekik: »Bizony, mondom néktek, hogy ez a szegény özvegyasszony mindenkinél többet dobott a perselybe. Mert mindannyian fölöslegükből dobtak, ő azonban szegénységéből mindazt beledobta, amije csak volt, az egész vagyonát.«” (Mk 12,41–44)

„Akik pedig meg akarnak gazdagodni, kísértésbe meg csapdába, sok esztelen és káros kívánságba esnek, amelyek az embereket pusztulásba és romlásba döntik. Mert minden rossznak gyökere a pénz szerelme, amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől, és sok fájdalmat okoztak önmaguknak. Te pedig, Isten embere, kerüld ezeket. Ellenben törekezd igazságra, kegyességre, hitre, szeretetre, állhatatosságra, szelídlelkűségre. Harcold meg a hit nemes harcát, ragadd meg az örök életet.” (1Tim 6, 9–12a)

Jeruzsálemben nagy a tolongás. A szélrózsa minden irányába kirajzott zsidók tömegesen érkeznek haza a szent városba, mert néhány nap múlva kezdődik a legnagyobb zsidó ünnep: a pészach, azaz a zsidó húsvét. A szabadságot szerető zsidók számára nem csoda, hogy mindennél többet jelentett ez az ünnep, hiszen az egyiptomi szolgaságból való szabadulás emlékünnepe volt. Nos, magától értetődő, hogy minden híhű zsidó elmulaszthatatlan kötelessége volt elzarándokolni a szent városba, és részt venni e felemelő, hitet és összetartozást erősítő emlékünnepen.

* A prédikációban felhasználtam Gien Karssen *Egy özvegyasszony, aki jól be tudta fektetni pénzét* című prédikációjának néhány gondolatát.

Az asszonyok szorgalmasan buzgólkodnak a pászkavacsora előkészítésén. Sütnek-főznek, hogy öröm látni. Csak egy özvegyasszony nem vesz részt az előkészületekben. Nem költi el pénzét a város sikátorainak kicsiny boltjaiban. Csak kevés pénze van, és jól meg kell gondolnia, mire érdemes fordítania. Tudja, érzi, lelke mélyén valami azt súgja: nem tékozolhatja el kicsiny pénzecskéjét testi örömekre, földi vágyakra, kívánságokra, fölösleges dolgokra. Látja a körülötte hullámzó tömeg mohó vásárlási szomját, azokét, akik ösztöneik kielégítésénél magasabb vágyakat nem ismernek, és akiknek minden gondolata földies színezetű. Ő egészen más lélek, más vágyak hajtják. Gyermekkorában bizonyára önmérsékletre, önuralomra, önfegyelemre, adakozó, áldozatos életre nevelték. Tudta, hogy dicséretesebb azt tenni, ami illik, tetszik Istennek, és nem azt, ami ízlik (Seneca). Kevés pénze van, de pontosan tudja, mit akar vele tenni. Léptei céltudatosan, határozottan a templom felé irányulnak. Mikor odaér, habozás nélkül a perselyhez megy, és minden pénzét beledobja. Minden pénzét? De hiszen az mindössze két fillér, azaz egy krajcár! Jézus szemében mégis mindenkinél magasztosabb, azaz erkölcsileg magasabb rendű cselekedetet hajtott végre. Csak rövid időre tűnik elő szegénységének árnyékából, hogy aztán ismét elvegyüljön a templomlátogatók, imádkozók seregében. Észrevétlenül, szerényen, feltűnés nélkül.

Észrevétlenül? Nem! Jézus figyelmét nem kerüli el az özvegyasszony megjelenése és szerény áldozati ajándéka. Ő jól tudja, milyen lélek lakik e szerény megjelenésű asszonyban. Jól tudja, mit adott, és hogy utolsó filléreit egyenesen „szájától vonta meg”, mert többje nincs. Jézus jól tudja, hogy az özvegy alalmaznányi, de áldozati értékkel bíró pénzecskéje nem sokat lendített a templom bevételén, mégis a tanítványok figyelmébe ajánlja a szegény asszony nemes, Istennek tetsző cselekedetét. A gazdagok nagyobb ajándékainál nem tette, de most igen! Jézus jól tudja, hogy valamennyiüknél többet dobott, mert azok fölöslegükből dobtak, ő azonban áldozatot hozott, mégpedig a legnagyobbat, mert minden pénzéről hajlandó volt lemondani Isten iránti szeretetből. Bizonyára tudta, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál. Jézus rögtön felismerte a nem mindennapi cselekedetet, és ezért tartotta rendkívülinek, figyelemre méltónak.

Bizonyára akkor is akadtak és – véleményem szerint – ma is akadnak olyanok, akik úgy gondolják: az özvegyasszony áldozati ajándékának pénzbeli értéke igen csekély, fölösleges eltúlozni, nagy ügyet csinálni belőle. Akik így gondolkodnak, azok szem elől tévesztik magát a lényegét: *itt nem az áldozati ajándékról, a pénz értékéről, összegéről, hanem a cselekedet erkölcsi nagyságáról, annak indító okáról és erkölcsi megítéléséről van szó.* Egy cselekedet erkölcsi nagyságát hangsúlyozza, emeli ki Jézus. ‘

Jézus is tisztában volt azzal, hogy az a két „árva” fillér nem sokat lendít a templom bevételén, ám az ő számára az a döntő, irányadó a cselekedet megítélésében, milyen lélek indította az adakozót, és hogy mije maradt az ajándékozó-

nak. Itt és most az a mérvadó, hogy milyen értéke van az adománynak az adakozó részéről!

Jézus önmagában jelentősnek tartotta a gazdagok adományát is, hiszen céltan is utalást tesz erre, amikor így fogalmaz: „sok gazdag sokat dobott bele”, ám a gond itt csak az, hogy amazok fölöslegükből, azaz a szükségletet meghaladó javaikból ajándékoztak, ami nem bír valódi áldozati értékkel, a szegény asszony pedig a maga szükségletére épp hogy elégséges javairól mondott le teljes mértékben, önként, szívének és lelkének érzéseitől indítva, Isten iránti hálas szeretetből. Itt a lényegi különbség a két cselekedet között.

A gazdagok önteltségükben, felfuvalkodottságukban bizonyára nem is sejtették, hogy áldozati ajándékuk – Jézus erkölcsi megítélése szerint – csupán alamizsnaértékű.

Mert miben is nyilvánul meg a valódi áldozat? Lemondani valamiről valamiért! Igaz az a megállapítás, hogy amit áldozatul szánunk, azt nem elveszítjük, hanem magasabb értékűvé alakítjuk át! A valódi áldozathozatalban átéljük azt a boldogító, felemelő érzést, hogy anyagiakat lelki és szellemi értékekre váltunk át! Igenis, hiszem, hogy létezik egyfajta konvertibilitás az anyagi értékek és a hitbéli-lelki értékek között.

Ezenfelül pedig az indítja áldozatra az embert, hogy tudja: mindenét Istentől kapta! Így ő maga is meg akarja osztani mindenét Vele! A zsoltárossal fogalmazva: Tiéd minden, és a Te kezedből adunk Tenéked! Csak azt adjuk Neked, amit valójában Tőled kaptunk. Ám ha önző vágyaktól hajtva elvonjuk, és másra fordítjuk azt, ami áldozatra volt szánva, valóban elveszítjük. Bizonyára ennek a bölcsességnek volt birtokában a szegény özvegyasszony.

A legtöbb keresztény ember – miként a példázatbeli gazdagok – ma sem sejtí, hogy áldozati ajándéka jézusi mércével mérve csupán alamizsna értékkel bír. Miért? Mert nincs benne kellő mértékű áldozatkészség. Nincs benne szeretettől, lélektől indított lemondás. Persze mindig lehet anyagi nehézségekre hivatkozni, s várni, hogy a nálunk gazdagabbak adakozzanak. Mindannyian ismerjük a jézusi felhívást: „Akinek sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bízta, attól többet kérnek számon” (Lk 12,48b). A szegény özvegyasszony áldozatkészsége szépen példázza, hogy nem csak a gazdagok kiváltsága az adakozás! A „százalék”, amely szerint a szegény részt adhat jövedelméből, azonos nagyságrendű lehet a gazdagéval. Sőt: a szegény özvegy cselekedete arról tanúskodik, hogy akár meg is haladhatja!

Az ószövetségi ember számára törvény írta elő, hogy minden jövedelem-tizede Istené. Olyan kötelesség volt ez, amely alól egyetlen zsidó sem vonhatta ki magát. Az újszövetségi ember számára a törvény már nem ír elő semmit, mert a kiindulópont itt a szeretet, nem pedig a kényszerítő törvény. A szeretetnek a törvény nem írhat elő semmit, mert az az önkéntesség talaján áll. A szegény özvegyasszony áldozati ajándéka ragyogóan példázza, hogy akit igazi hit-hűség, Istenben bízó lélek és Iránta érzett szeretet indít adakozásra, az nem

méricskél, nem „piculázik”, nem kérdezi, hány százalék illeti Istent, a templomot: egy, tíz, húsz, ötven, hanem mindenét felajánlja, mert tudja, hogy Isten még soha senkinek sem maradt adósa.

„A pénzt nem vihetjük magunkkal a mennybe – mondta egyszer valaki –, de előreküldhetjük oda.” Azaz, olyan dolgokra fordíthatjuk, amelyek örök értékűek, ahogyan ezt a szegény özvegyasszony is tette. És akkor tőkénk lesz a mennyben.

A szegény özvegyasszony bizonyára tudta azt, amit Pál apostol erkölcsi célzatú figyelmeztetésként fogalmazott meg Timóteusnak: „Akik pedig meg akarnak gazdagodni, kísértésbe meg csapdába, sok esztelen és káros kívánságba esnek, amelyek az embereket pusztulásba és romlásba döntik. Mert minden rossznak gyökere a pénz szerelmé, amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől, és sok fájdalmat okoztak önmaguknak. Te pedig, Isten embere, kerüld ezeket. (1Tim 6,9–11a). Sajnos, a mai keresztények közül sokan nem tudják ezt, pedig igen hasznos lenne számukra, és sok keserűségtől, élettragédiától menekülhetnének meg. A mai keresztények igen jelentős része a pénzimádat kísértésébe és csapdájába esett. Mintha a boldogság kizárólag a pénztől függene! Hogy mennyire nem így van, hogy mennyire téves ez a gondolkodásmód, azt hadd szemléltesse a jezsuita Anthony de Mello által leírt következő kis történet:

„Egy gazdag nő elment egy szent életű bölcs emberhez, és amiatt panaszkodott, hogy a gazdagság nem tette őt boldoggá. A válasz így hangzott: »Úgy beszélsz, mintha a kényelem és a komfort elengedhetetlen tartozéka lenne a boldogságnak, holott ahhoz, hogy valóban boldog légy, kedvesem, csupán arra van szükséged, hogy lelkesedni tudj valamiért.«”

Hasonló módon látja a pszichológus Popper Péter is a mai ember kínkeserves hajszáját az anyagiak után, és szomorúan állapítja meg, hogy ahol csupán anyagiakban gondolkodnak, ahol az ember minden gondolata földies színezetet kap, ahol az embert minden gondolata a zsebéhez köti, ott nagy baj van a lélek mélyén. Így fogalmaz: „Én is jogosnak érzem, ha egy ember lakást, autót, telket, nyaralót és színes tévét akar. Csak valahogy... mégsem szabad, hogy ezek kerüljenek értékrendjének a csúcsára, s a tárgyak iránti vágyakozás fődje el egy élet teljes látóhatárát. Nincs emögött valami szellemi és érzelmi üresség? Igen, rossz, ha nincs elég pénze az embernek, de ha ettől minden rossz lesz, akkor valami nagyobb baj van, ott belül, a lélek táján.”

Ahhoz, hogy az ember földi élete kiegyensúlyozottabb, teljesebb legyen, ahhoz arra van szüksége, hogy lelki kincseket is gyűjtsön, lelki életére, fejlődésére is szánjon időt és energiát. Eszembe jut az az egyszerű, frappáns kis történet, amely szerint egy dúsgazdag üzletember elmegy egy szent életű bölcs emberhez, és megkérdezi tőle: Atyám, hogyan segítene a lelkiség egy ilyen világi emberen, mint én? – Úgy, hogy még nagyobb lenne a vagyonod! – Hogyan? – Azáltal, hogy megtanítana kevesebbet kívánni. (Anthony de Mello).

Az anyagiás életszemléletű ember képtelen az áldozatos cselekedetekre, mert valósággal csüng a pénzen. Mindent meg akar szerezni, s nem veszi észre, hogy önzésének, kapzsiságának, mohóságának rabjává válik. Görcsösen ragaszkodik minden megkaparintott fillérhez. Igen, mert az adakozást, a lemondást anyagi veszteségként, valóságos anyagi kárként éli meg. Képtelen felfogni, megérteni, megérezni, hogy nemcsak ad – kap is!

Olvastam egy egyszerű, de igen figyelemre méltó történetet arról, hogy a bennszülöttek igen egyszerű módszerrel fogják meg a majmokat. Szűk szájú nehéz korszóba csalétket, mazsola- és mogyoróféle nyalánkságokat helyeznek. Az állat mohón és ösztönösen ragadja meg, markolja össze mancsával a kedvelt étket, s már menekülne is, de az összemarkolt, csalétkel teli mancsa nem fér ki a szűk szájú korszóból, a súlyos köedénnyel pedig nem bír elmenekülni. Egy mozdulat – és szabad lehetne, de ahhoz el kellene engednie az annyira vágyott, kívánt étket. Ám görcsbe rándult mancsa erre képtelen. Így könnyedén befoghatják.

Sokszor ilyen az ember is. Szabad lehetne, élhetne szép, teljes, harmonikus életet, de az anyagiak utáni vágya, mohósága, kapzsisága görcsben tartja szívét, akaratát, gondolkodását, egész életét, s képtelen szabadulni. Szabad lehetne, de ahhoz le kellene mondania anyagi, pénzszomjas, pénzimádó életéről. Erre meg képtelen. Így miközben azzal hitegeti magát, hogy anyagi függetlenséget teremtett magának, valójában épp függőségben él. A pénz rabszolgájává vált.

A birtoklási vágy, a haszonszerzés, az anyagi javakhoz, tárgyakhoz való görcsös ragaszkodás fedi el ma is a legtöbb keresztény ember életének teljes látóhatárát. S miközben szorgalmasan gyűjtenek, észre sem veszik, hogy életük alkonyához érkeztek, s elfelejtettek igazán élni. Elfelejtették maguknak feltenni a kérdést, hogyha már mindent elértek, mit csinálnak azután?

Hadd szemléltesse ezt egy történet:

„Epirusz királyát, Pürroszt megkérdezte barátja, Küneász: – Uram, ha meghódítottuk Rómát, mit csinálunk azután? Pürrosz ezt válaszolta: – Szicília ott alatta, könnyű lesz elfoglalni. – És ha már Szicíliát is elfoglaltuk, mit csinálunk utána? – Akkor átmegyünk Afrikába, és kifosztjuk Karthágót. – És Karthágó után, uram? – Görögország kerül sorra. – És ha szabad kérdezni, mi haszna lesz mindennek a hódításnak? – Akkor aztán – válaszolta Pürrosz – leülhetünk, és élvezhetjük az életet. – Nem tehetnénk ezt már most? – kérdezte Küneász.”

A fenti történet igen jól szemlélteti, hogy a boldogsághoz, az élet értékeléséhez nem kell feltétlenül mindent megszereznünk, meghódítanunk.

Szókratész, a híres görög bölcs egyszer kiment egy barátjával Athén piacára, ahol minden megtalálható volt, amire az akkori embernek szüksége lehetett. Amint sétáltak a telhetetlen vásárlási lázban égő, zsidongó tömeg között, tekintetét végighordozta az árusok portékáján, és egyszer csak így szólalt meg: „Boldog vagyok, mert annyi mindenre nincs szükségem ezek közül!”

Bárcsak a mai emberbe is szorult volna egy csöppnyi szókratészi bölcsesség! Mennyi kintól, mennyi fölösleges erőlködéstől, verejtékezéstől mentene meg egy bölcsebb élet- és értékszemlélet.

Hogy is mondja Pál apostol Timóteusnak? „Minden rossznak gyökere a pénz szerelme, amely után sóvárogva egyesek eltévelyednek a hittől, és sok fájdalmat okoznak önmaguknak. Te pedig, Isten embere, kerüld ezeket”. S így folytatja: „Ellenben törekedj igazságra, kegyességre, hitre, szeretetre, állhatatosságra, szelídlelkűségre. Harcold meg a hit nemes harcát, ragadd meg az örök életet.”

Boldog akarsz lenni, Testvérem? Meg akarod ragadni az örök életet? Akkor tanulj meg kevesebbet kívánni, lemondani és – a szegény özvegyasszonyhoz hasonlóan – valódi áldozatot hozni. Törekedj Isten emberéhez hasonlóan kegyességre, hitre és szeretetre, áldozatos, Istennek tetsző életre! Ha így élsz, jutalmad a nyugodt szív és az örök élet öröme lesz. Ámen.

JAKABHÁZI ERIKA

NE LÉGY KÖZÖMBÖS!

„»Egy ember ment le Jeruzsálemből Jerikóba, és rablók kezébe esett, akik kifosztották, meg is verték, azután félholtan otthagya elmentek. Történetesen egy pap ment azon az úton, de amikor meglátta, elkerülte. Hasonlóképpen egy levita is odaért arra a helyre, és amikor meglátta, ő is elkerülte. Egy úton lévő samaritánus pedig, amikor odaért hozzá és meglátta, megszánta; odament, olajat és bort öntött sebeire, és bekötötte azokat. Aztán feltette őt a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és ápolta. Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadósnak, és azt mondta neki: Viselj rá gondot, és ha valamit még ráköltesz, amikor visszatérek, megadom neked. Mit gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek?« – Ő így felelt: »Az, aki irgalmas volt hozzá.« Jézus erre ezt mondta neki: »Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj.«” Lk 10,30–37

Aligha akad olyan ember, aki élete során ne tapasztalta volna meg a betegség okozta kitaszítottság, elidegenedés, beszűkülés kínzó gyötrelmét. Aki volt kiszolgáltatott, az tudja, mit jelent a segítséget nyújtó kéz, a gondoskodó odafigyelés. Ugyanakkor betegen vagy egészségesen valahányunkat foglalkoztat az elmúlás kérdése is: mi lesz velünk halálunk után, van-e örök élet, és mit tehetünk mi, elnyerése érdekében.

A fenti kérdésekre mindenkinek van egy tanult, örökölt vagy talált válasza, kinek ilyen, kinek olyan. Olykor azonban ezek a válaszok újabb kérdéseket szülnek, és ideig-óráig újra mozgásba hoznak, keresésre indítanak.

A jelen bibliamagyarázat témájául egy olyan részt választottam, amely újra szembeesít ezekkel a kérdésekkel, és továbbgondolásukra készítet, hogy fölülvizsgáljuk egész emberi életünket, viszonyulásainkat.

Az irgalmas samaritánus történetét Jézus feleletként mondja egy törvénytudó kérdésére, aki afelől érdeklődik, mit tehet, hogy elnyerje az örök életet. A választ, a törvényt maga is tudja: szeretnie kell Istent és a felebarátot. S hogy mégis elbizonytalanodik, annak az az oka, hogy nem látja, nem találja helyét a világban; nem tudja, valójában ki is az ő felebarátja. Erre a kérdésre – „de ki az én felebarátom?” – érkezik Jézus válasza, az irgalmas samaritánus története, amely szereplőiben, cselekményének mozzanataiban, üzenetében árnyalt közvetítésében izgalmasabb bármiféle modern tanítómesénél.

A felebarát kérdéskörénél maradván vizsgáljuk meg közelebről ezt a történetet, azzal a reménnyel: nemcsak ismereteink köre tágul, hanem önmagunkhoz is közelebb kerülünk kicsit.